

Ocak 2020, Ürün No: BÜ-13

Dünya Mercimek Verileri (bin ton)

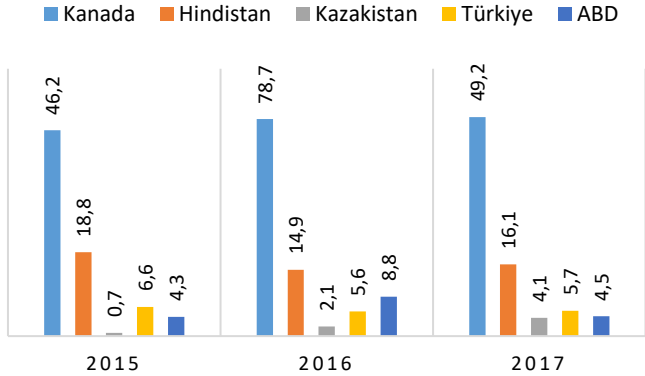
	2013	2014	2015	2016	2017	Değişim (%)*
Alan (bin ha)	4.057	4.021	4.708	5.392	6.583	22,1
Verim (ton/ha)	1.280	1.035	1.159	1.081	1.048	-3,1
Üretim	5.193	4.701	5.496	6.558	7.591	15,8
İthalat	3.058	2.380	3.188	2.438	3.355	37,6
İhracat	2.673	3.051	3.559	3.195	3.491	9,3

Kaynak: FAO² (14.01.2020), */Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir (15.01.2020).

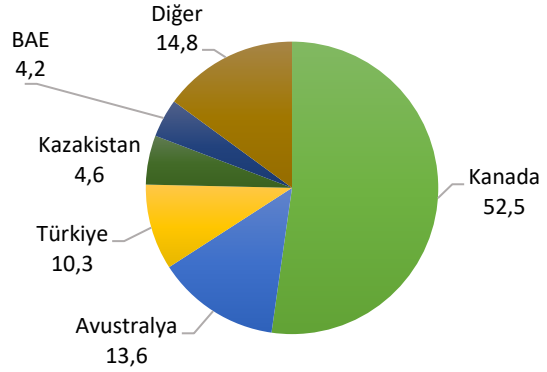
Baklagil familyasına ait türler tüm dünya için çok önemli bitkisel protein kaynağı olmakla beraber bu ürünler, genel gıda sepetlerinin önemli bir parçası olarak kullanılmaktadırlar. Bakliyat üretimi dünya geneline yayılmış olmakla beraber, mercimek üretimi Amerika ve Asya kıtalarında yoğunluk kazanmıştır. Dünya mercimek üretiminde 2017 yılı itibarıyla 3,7 milyon ton üretim miktarı ile Kanada ilk sırada yer alırken, 1,2 milyon ton üretim ile

Hindistan ikinci sırada, 430 bin ton üretim ile Türkiye üçüncü sırada yer almaktadır. Dünya toplam mercimek üretiminin %80'i bu üç ülke tarafından karşılanmaktadır. 2017 yılı mercimek ekim alanlarında ise; 2,47 milyon ha ile Kanada birinci sırada yer alırken, 1,66 milyon ha ile Hindistan ikinci ve 413 bin ha ile ABD üçüncü sırada yer almaktadır.

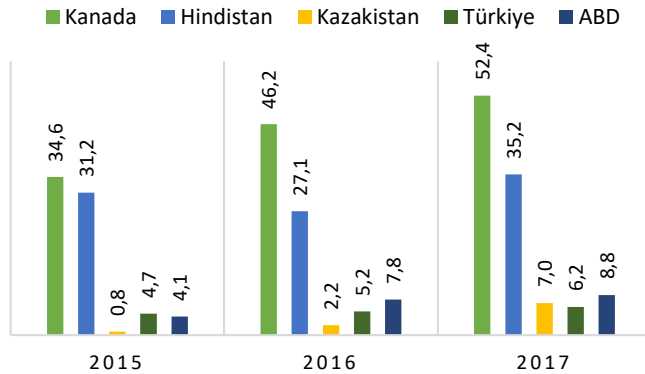
Mercimek ekim alanında önemli ülkeler (%)

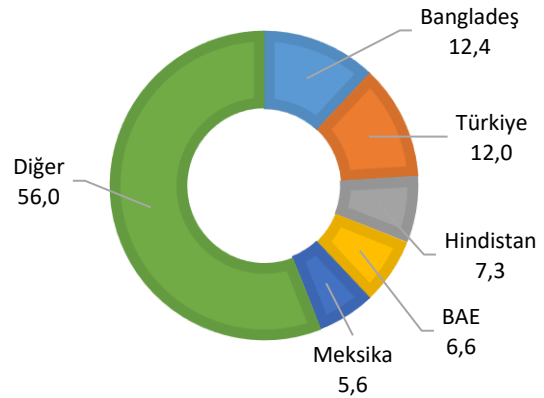
Ülkelere göre dünya mercimek ihracatı (2018, %)

Mercimek üretiminde önemli ülkeler (%)

Ülkelere göre dünya mercimek ithalatı (2018, %)

Dünya genelinde üretilen bakliyatın yaklaşık %84'ü ülkelerin iç talebini karşılamaya yöneliktir. Geriye kalan %16'lık kısım ise dünya ticaretine konu olmaktadır. Kanada 2018 yılında da 1,6 milyon ton ihracat gerçekleştirerek dünyada ilk sırada yer almıştır. Kanada'yı 429 bin ton ihracat ile Avustralya ve 298 bin ton ile Türkiye takip etmektedir. ABD 2017 yılında ihracatta üçüncü sırada yer alırken, ihracattaki yarı yarıya düşüş nedeniyle altıncı sıraya

gerilemiştir. Uzun yıllar baklagil ihracatçısı olarak bilinen Türkiye 2018 yılında bir önceki yıla göre ihracatını %13 arttırarak, 298 bin ton ile dünya mercimek ihracatında üçüncü sırada yer almıştır. Mercimek ithalatında Bangladeş 367 bin ton ile ilk sırada yer alırken, Türkiye 355 milyon ton ile ikinci sırada, Hindistan 2017 yılında 1,1 milyon ton ile ithalatla ilk sırada yer alırken ithalat miktarı %81 düşerek, 2018 yılında 217 bin ton ile üçüncü sırada yer almıştır.

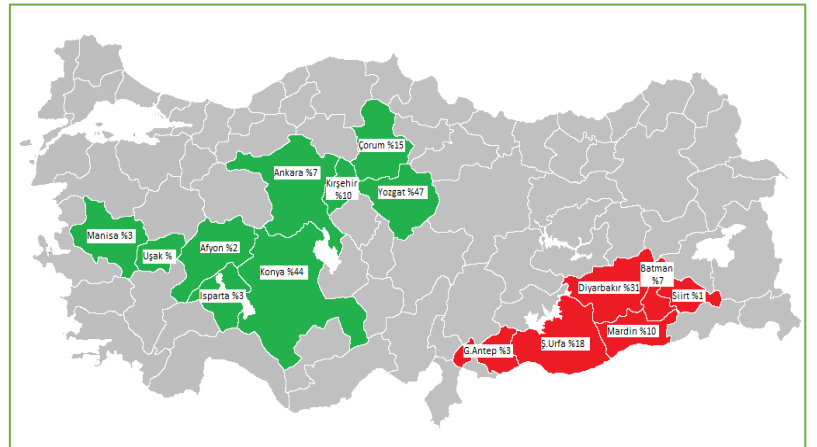
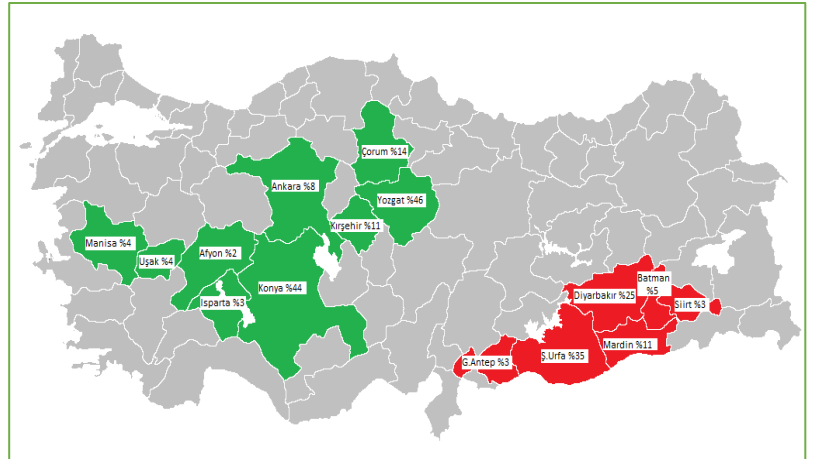
Türkiye Mercimek Verileri (bin ton)

	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	Değişim (%) [*]
Alan (1000 ha)	281	249	224	252	292	15,9
Verim (kg/da) ¹	144	164	150	149	138	-7,4
Üretim	417	345	360	365	430	17,8
Yurt içi kullanım	478	474	451	480	486	1,3
İthalat	264	324	337	386	312	-19,3
İhracat	192	186	237	261	244	-6,5
Kişi Başına Tüketim (kg)	6	6	5	6	6	0,0

Kaynak: TÜİK³ (13.01.2020), ¹/Kırmızı Mercimek rakamları kullanılmıştır. ^{*}/Verisi bulunan son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.

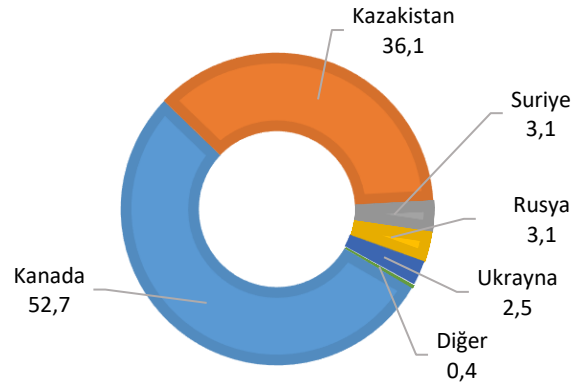
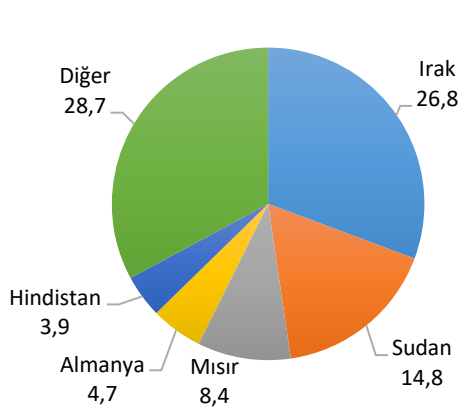
Mercimek ekim alanları: Türkiye 2018 yılı mercimek üretim alanları toplam 277 bin hektar olup, bunun 243 bin hektarına kırmızı, 34 bin hektarına yeşil mercimek ekimi yapılmıştır. Mercimek ekim alanlarının %94'ünü kırmızı mercimek oluşturmakta olup ekim alanları Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yoğunlaşmıştır. Şanlıurfa 929 bin dekar ile birinci, Diyarbakır 681 bin da ile ikinci, Mardin 302 bin da ile üçüncü sıradadır. Yeşil mercimek ekim alanları ise İç Anadolu Bölgesi'nde yoğunluk kazanmıştır. 2018 yılında Yozgat 105 bin da ile birinci, Konya 101 bin da ile ikinci, Çorum 33 bin da ile üçüncü sıradadır.

Mercimek üretimi: Türkiye 2018 yılı mercimek üretimi toplam 353 bin ton olup, 310 bin ton kırmızı, 43 bin ton ise yeşil mercimek üretimi yapılmıştır. Kırmızı mercimek üretim miktarları il düzeyinde incelendiğinde; 125 bin ton üretim ile Diyarbakır birinci, 72 bin ton ile Şanlıurfa ikinci, 41 bin ton ile Mardin üçüncü sırada yer almaktadır. Yeşil mercimek üretiminde ise; 13,9 bin ton üretim ile Yozgat birinci sırada, 13,2 bin ton ile Konya ikinci sırada olurken 4,3 bin ton ile Çorum üçüncü sırada yer almaktadır.

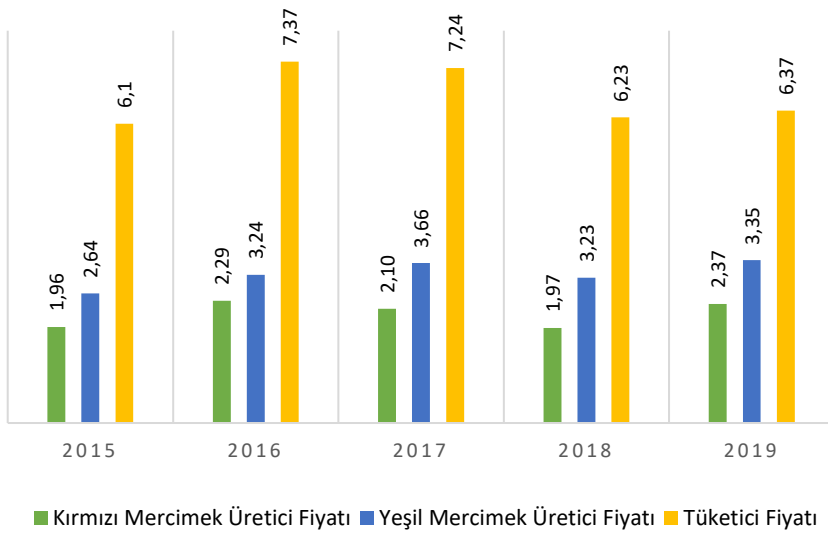

Türkiye'de Mercimek Destekleme Politikaları "Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Fark Ödemesi Mercimek Destekleri" 2019 yılında 50 krş/kg, yer altı sularının yetersizliği Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından tespit edilen yerlerde fark ödemesi desteğine ilave %50 olarak belirlenmiştir. Yurt içi sertifikalı tohum kullanım desteği 20 TL/da, mazot ve gübre desteği 26 TL/da organik tarım desteği ise 3. kategori ürünler arasında yer almaktadır ve ürün sertifikası bireysel ise 40TL/da, ürün sertifikası üretici grubu için ise 20 TL/da olarak belirlenmiştir.

Türkiye'nin mercimek ihracatında önemli ülkeler (2018, %) Türkiye'nin mercimek ithalatı yaptığı ülkeler (2018, %)

TL/kg

2019 yılı mercimek üretici fiyatı; Aralık ayında bir önceki aya göre kırmızı mercimekte %2,37 artarak 2,80 TL/kg, yeşil mercimek ise %0,41 oranında azalarak 3,62 TL/kg olmuştur. 2018 yılının Aralık ayı fiyatına göre ise üretici fiyatları; kırmızı mercimekte %33,52 artmış, yeşil mercimekte %25,79 oranında artmıştır.

Kırmızı mercimek tüketici fiyatları ise; 2019 yılı Aralık ayında 7,21 TL/kg ile bir önceki aya göre %9,5 oranında artarken, 2018 yılının Aralık ayına göre %9,05 oranında artmıştır.

Desteklemeler

Tarımsal destekler ürün maliyetlerinin bir kısmını karşılayarak üreticiye ek gelir sağlamak amacıyla verilmektedir. Ürün verimi dikkate alınarak 2019 yılında verilen destekler kilogram bazında incelendiğinde; fark ödemesi desteği aynı kalırken, toprak analizi desteği %20, sertifikalı tohum %16, gübre %15 ve mazot desteği ise %83 artmıştır. Bir önceki yıla göre toplam destekleme miktarı ise %14 oranında artmıştır.

Verilen Destek (TL/kg)

Yıllar	Fark Ödemesi	Toprak Analizi	Sertifikalı Tohum	Gübre	Mazot	Toplam
2014	0,100	0,015	0,061	0,037	0,028	0,241
2015	0,200	0,017	0,080	0,044	0,032	0,373
2016	0,300	-	0,134	0,073		0,508
2017	0,300	0,005	0,134	0,027	0,074	0,540
2018	0,500	0,005	0,134	0,027	0,094	0,760
2019	0,500	0,006	0,156	0,031	0,172	0,860

Kaynak; TOB, TUIK, TEPGE hesaplamaları.

	2015	2016	2017	2018	2019
Mercimek Fiyatı (TL/kg)	2	2,29	2,1	1,94	2,37
Destek (TL/kg)	0,37	0,51	0,54	0,76	0,86
Mercimek Fiyatı + Destek (TL/kg)	2,37	2,8	2,64	2,7	3,23
Gübre Fiyatı (TL/kg) (DAP)	1,82	1,47	1,54	2,75	2,65
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,85	3,85	4,69	5,78	6,43
Tohumluk Fiyatı (TL/kg)	4,58	4,78	5,67	6,21	5,02
1 kg mercimek ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Mercimek/Gübre	1,10	1,56	1,36	0,71	0,89
Mercimek + destek/Gübre	1,30	1,90	1,71	0,98	1,22
Mercimek/Mazot	0,52	0,59	0,45	0,34	0,37
Mercimek + destek/Mazot	0,62	0,73	0,56	0,47	0,50
Mercimek/Tohum	0,44	0,48	0,37	0,31	0,47
Mercimek + destek/Tohum	0,52	0,59	0,47	0,43	0,64

Mercimek fiyatında kırmızı mercimek üretici fiyatı alınmıştır.

Kaynak: Gübre, tohum fiyatlarında BÜGEM verileri, mazot fiyatlarında TÜİK tüketici verileri dikkate alınmıştır.

2019 yılı hesaplarında 2018 yılı verimi kullanılmıştır.

Mercimek Girdi Pariteleri

2019 yılında mercimek üretici fiyatı bir önceki yıla kıyasla %22 artmıştır. Gübre fiyatları %3,64, tohumluk fiyatı %19,16 azalırken, mazot fiyatı ise %11,25 artmıştır. Pariteye oransal olarak bakıldığında; 2019 yılı parite rakamları 2018 yılına göre destekler hariç gübre paritesi %27, mazot %10 ve tohum %51 oranında artarken, destekler dahil paritelerdeki artış oranları mercimek+destek/gübre %24, mercimek+destek/mazot %8 ve mercimek+destek/tohum %48 olarak gerçekleşmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Baklagiller besin değerleri bakımından zengin olmasının yanı sıra samanının besin değerinin yüksek olması nedeniyle hayvan beslemede yaygın olarak kullanılmaktadır. Çevrecilik, sürdürülebilirlik yetiştirildikleri toprağın yapısını zenginleştirmesi bakımından baklagillerin önemi daha da artmaktadır. Türkiye’de kişi başına tüketim kırmızı mercimekte 4,5-5 kg/yıl, yeşil mercimekte ise 0,5-0,6 kg/yıl arasında değişmektedir. Türkiye’de baklagil ekim alanlarında ciddi bir düşüş söz konusudur. Üretim ve ihracat azalırken, özellikle kırmızı mercimek ithalatında hızlı bir artış meydana gelmiştir.

Özellikle kuru tarım alanlarındaki ekim nöbetlerinde kışık mercimek, tarlayı erken terk etme ve uygun bir toprak bırakma özellikleri ile vazgeçilmez bir bitkidir. Son yıllarda özellikle ekonomik nedenlerden dolayı mercimek ekim alanlarının azalması ile üretimde azalmalar yaşanmıştır. Üretimin artırılması için ekim nöbeti uygulaması yaygınlaştırılmaktadır.

Kırmızı mercimekte 2011 yılında %102 olan yeterlilik oranı, 2017 yılında %76,7 oranına gerilemiş ve 2018 yılında bu oran %89,9 seviyelerine çıkmıştır ancak bu üretim artışı Türkiye’yi ithalatçı ülke konumundan kurtaramamıştır.

Yeşil mercimekte ise; 2011 yılında %61,7 olan yeterlilik 2018 yılında %56,1’e düşmüş ve gittikçe dışa bağımlı hale gelmiştir. 2018 yılında ise mercimek ekim alanı bir önceki yıla göre %5 oranında azalarak 277 bin hektar olurken üretim %17 oranında düşmüş ve 354 bin ton olmuştur. Kırmızı mercimek üretimi 310 bin ton, yeşil mercimek üretimi ise 43,6 bin ton olarak gerçekleşmiştir. İthalat %4,5 oranında azalarak 298 bin ton olurken, ihracatta %6,6 oranında düşerek 228 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

TÜİK bitkisel üretim istatistiklerine göre 2019 yılında kırmızı mercimek üretimi 310 bin ton ve yeşil mercimek üretimi 43,6 bin ton olmuştur. Toplam üretim bir önceki yıla göre %0,2 artarak 354 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Zarife Nihal GÜLAÇ, zarifenihal.gulac@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833/118